

Slovenská literárna moderna

Opíšte spoločensko-historický kontext 1.polovice 20.storočia na Slovensku.

Predstavitelia literárnej moderny:

- Ivan Krasko
- Janko Jesenský
- Vladimír Roy
- Ivan Gall ...

Mladí básnici pochopili modernosť ako nový vzťah k tradícii národnej literatúry. Vyslovovali naliehavé psychologické otázky, opisovali stavy vlastného vnútra, citové túžby, intelektuálne krízy lyrického subjektu. Boli ovplyvnení tvorbou Baudelaira, Verlaina, Rimbauda. Svoju tvorbu uverejňovali v časopisoch:

- Ø Prúdy
- Ø Dennica
- Ø Slovenské pohľady
- Ø Živena
- Ø Černokňazník

Znaky poézie autorov moderny:

- Ü Sústreďujú sa na vykreslenie atmosféry básne – *impresionizmus*
- Ü Zobrazujú *ponuré nálady* – smútia za starým svetom, zápasia medzi životom a smrťou
- Ü Dominuje *symbolizmus, iracionalizmus, subjektivizácia, disharmónia*.
- Ü Výstavba verša: stopovo organizovaný – *sylabotonický* verš, zárodky *voľného* verša (bez rýmu a veršového systému)
- Ü Používali *čistý daktyl* alebo *daktylotrochej* – dominovali trojslabičné slová s prízvukom na prvej slabike.

IVAN KRASKO

- Vlastným menom Ján Botto. SŠ ukončil v Rumunsku, pokračoval na VŠ chemickej.
NOX ET SOLITUDO (Noc a samota)
- **Témy:** opustenosti, rozorvanosti, nešťastnej lásky
národná téma: neslobody a utrpenie národa
- **Motívy:** prírody, večera, tmy, súmraku, noci, smútku, strachu...
 - o **motívy vyvolávajú prírodné živly:** búrka, blesk, zmrákanie
- **Symbody:** havran, noc, samota

Moje piesne

Ach, všednosť v dušu, ako mlha šedá
v dolinu, mlkvo, jednotvárne sedá.
Tú všednosť-mlhu niekedy vyhnat' chce sa,
by vidieť bolo horu, šírú zeleň lesa
i divú ružu stráni na strmine,
kým nevidená navždy nezahynie,
a modro neba, belosť diaľnej viesky
i striebro riavy, ako hádže blesky
v dolinu, rozkvetlú tisícerym kvetom,
motýľa na nej s krivolakým letom,
a topoľ štíhly, ako vozvyš pne sa,
jak siahať chcel by hore na nebesá.
Tú všednosť-mlhu niekedy vyhnat' chce sa.

Úlohy:

- 1) Pomenujte motívy:
- 2) Nájdite v texte farby, ktoré autor využil:
.....
- 3) Nájdite v básni symbody:
.....

Topole

Hej, topole, tie topole vysoké!
Okolo nich šíre pole - -
Čnejú k nebu veľké, čierne
- zrovna jako čiesi bôle -
topole.

Hej, topole, tie topole bez lístia!
Duch jak čísi špatnej vôle
hrdo stoja ošarpané,
v mraze, vetre, nahé, holé
topole.

Hej, topole, tie topole bez žitia!
Nemo stoja v úzkom kole
- príznaky s'á z nirvány by -
pozerajú v prázdno dole
topole.

Hej, tie hrdé, vysočizné topole!
Ako vzhľad ich duch môj zmizne...
Hore...? Dolu...? Do nirvány...?
- Ako havran ošarpaný
do noci...

INTERPRETUJTE BÁSNE:

Jehovah

Ó, hrozný Jehovah! Ty bez milosrdenstva,
čo pomstou stíhaš mnohé pokolenia,
čo vyhladil si v suchej púšti semä,
načuchlé puchom cudzích mravov:
Ja pravicu Ti trestajúcu vzývam,
na vlastné plemä Tvoju volám pomstu!
Nech trvalým mu stonom penia ústa,
nech otrokárom nesie požehnanie,
modlitba jeho chorej, plochej hrudi;
nech potom jeho cudzie moknú role;
švihárom zrezaný chrbát mu
nech doživotné hnusné nosí brehá;
zbabelá ruka jeho večne
nech prosí o chlieb z vlastnej práce;
nech vodstvo riek mu zhorkne na blen žravý
a skyva stuhne na žulový kameň;
nech starcovia mu nepoznajú úcty
a kliatbou nech sú zaťažené deti;
vytrhni lásku zo srdca jeho žien
a naplň mu ich nenávisťou zlostnou;
nech matka žiadna pevca nezrodí mu,
čo slzy krvi stieral by mu z líc;
nech opusteným zmiera vedľa cesty

Úlohy:

- 1) Aký je pocitový svet lyrického hrdinu?
- 2) Nájdite motívy v básni.
- 3) Určte rýmy.
- 4) Pomenujte paralelizmus.
- 5) Pomenujte kontrast.
- 6) Nájdite symboly.

a v sirý hrob nech okovy mu zvonja;
nech šibeň miesto kríža zdobí jeho cimiter
a pamäť jeho nech je hanobenou večne:
nechce-li vedieť, že sa pripozdieva,
že z chmúrnej túrni poplašný zvon hučí...

Ó, hrozný Jehovah! Ty bez milosrdenstva,
ja pravicu Ti trestajúcu vzývam,
na vlastné plemä Tvoju volám pomstu!

Otcova roľa

Pokojný večer na vršky padal,
na sivé polia.
V poslednom lúči starootcovská
horela roľa.
Z cudziny tulák kročil som na ňu
bázlivou nohou.
Slnko jak koráb v krvavých vodách
plá pod oblohou.

Strnište suché na vlhkých hrudách
pod nohou praská.
Zdá sa, že ktosi vedľa mňa kráča –
na čele vráska,
v láskavom oku jakoby krotká
výčitka nemá:
- prečo si nechal otcovskú pôdu?
Obráncu nemá!

Celý deň slnko, predsa je vlhká
otcovská roľa.
Stáletia tiekli poddaných slzy
na naše polia,
stáletia tiekli – nemôž' byť suchá
poddaných roľa,
darmo ich suší ohnivé slnko,
dnes ešte bolia.

Z cudziny tulák pod hruškou stál som
zotletou spolu.
Poddaných krvou napitá pôda
domov ma volá...

A v srdci stony robotných otcov
zreli v semä...
Vyklíčia ešte zubále dračie
z poddaných zeme?

ÚLOHA: napíšte úvahu na jednu A4 n a báseň Otcova roľa alebo Jehovah.